

ПРЕВЕЈАНЕ ПРИЧЕ

П Р И Ч Е О П Р Е В Е Ј А Н Ц И М А И Л У К А В Ш Т И Н А М А
И З Ц Е Л О Г С В Е Т А

С А К У П И Л И И Н А П И С А Л И
Џ О Н И К Е Т Л И Н М Е Т Ј У З

И Л У С Т Р О В А О
Т О М И С Л А В Т О М И Ћ

Превела
Дијана Радиновић

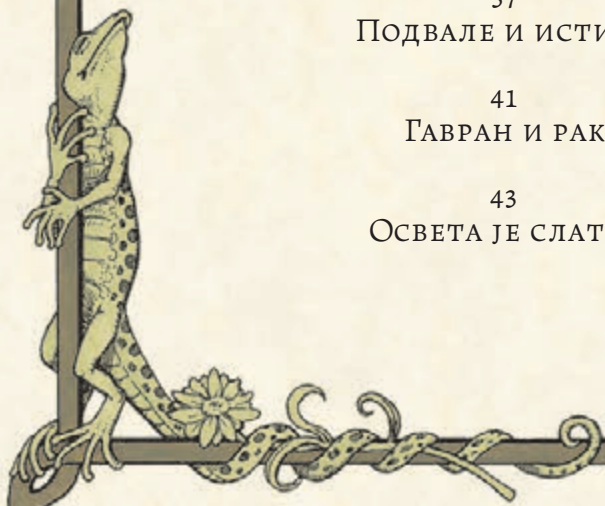
■ Laguna ■

САДРЖАЈ

7	УВОД	47	ЛАВ И ЈЕДНОРОГ
9	БРДО ПАСУЉА	51	СТВАРАЊЕ СВЕТА
12	КОВНА ГРЕШКА БАТА ЗЕКЕ	57	ЦАР СВИХ ПТИЦА
15	КАКО ЈЕ ГАВРАН ПОВРАТИО СВЕЛОСТ	61	ОРТАЦИ
19	СОПСТВЕНИ ДОМ	69	ПЛОВИДБА МОРЕМ
25	КОЈОТ И ПЕСМИЦА	73	ЊУШКА ЗА ЊУШКУ
29	ШАНТИКЛЕРОВ САН	75	ВИЦАЈА И СЛОНОВА ЗАКЛЕТВА
34	ЖАБА И ВРАНА	79	НАЈХЛАДНИЈА НОЋ
37	ПОДВАЛЕ И ИСТИНЕ	85	ДУБОК БУНАР
41	ГАВРАН И РАК	89	КАКО ЈЕ АНАНСИ УКРАО СВЕ ПРИЧЕ
43	ОСВЕТА ЈЕ СЛАТКА	94	АУТОРИ И УМЕТНИК

УВОД

Најстарији учитељи људи јесу животиње, а нема дивнијих и омиљенијих од препредењака и варалица из животињског царства.

У бројним културама широм света превејанци попут зеца и гаврана имају улогу у стварању света. Њихове подвале и лукавства научили су нас људским вештинама без којих бисмо заиста били јадне беспомоћне животиње. Најранији приповедачи дивили су се животињама које су показале људима како да се сналазе у животу и уживају у њему. Наши су преци пре много хиљада година цртали те животиње по зидовима пећина.

Овакве се приче причају широм света – у Азији, у Африци, Европи, Северној и Јужној Америци – у културама чије су приповедачке традиције биле непознате једна другој, али су догодовштине превејанаца ипак свима заједничке. Може се такође пратити како су се предања о превејанцима преносила диљем света. Они који су преживели страшну „средњу руту“, пловидбу од Африке до Америке, донели су и приче о смелим лукавштинама Анансија – приче пуне хумора и мудрости које су им помогле да се изборе с недаћама. Те су приче зачеле и афроамеричку приповедачку традицију, која је изнедрила превејанце попут Бата Зеке.

Лако је увидети драг превејанац – био то гладан вук или беспомоћна жаба, они нађу начина да изађу као победници чак и кад све изгледа безнадежно. Ма које величине била, свака животиња се ослања на своју памет, способност и довитљивост – служећи се лажима, преварама, обманама и досеткама – да избегне опасност и задобије слободу. Било да сте као лисица или као зец, ове ће вас приче научити да цените све оно што вам живот пружа.

Надамо се да ћете уживати у овим причама јер се у свакој крије понека досетка или лукавштина.

Џон и Кејлин

БРДО ПАСУЉА

Зеџ је омиљени ѿреѿредењак у јаѿанској народној књижевносѿи
– овде ће ѿодвалиѿи друѿарима.

Једног сунчаног јутра зеџ, видра, мајмун и јаѿаѿаѿ тумарали су около траже-
ћи невоље кад на путу спазише неког човека како тегли тешку торбу.

- Хајде да преваримо оног торбара – рече зеџ.
- А како да га преваримо? – упита јаѿаѿаѿ.
- Гледајте! – каза зеџ, па одјури у облаку прашине.

Зеџ искочи пред торбара, стаде да игра, удара по земљи великим задњим шапама и клибери се. Торбар хтеде да ухвати ту чудесну животињу, па спусти торбу и потрча за њом. Кад је зашао за угао, препредени зеџ тако муњевито јурну да се дрвеће за њим повијало. Пре но што се торбар вратио по торбу, зечеви другари већ су је одвукли.

Мало потом животиње се окупише да виде како ће поделити плен. Испразнише торбу у и њој пронађоше грумен соли, плетену простирку, мали воденички точак и врећу пасуља. Зеџ по обичају узео реч.

- Знам како ћемо ово поделити – каза. – Видро, ти живиш у води и волиш ракове. Ти узми со јер су посољени ракови баш укусни.
- Може – задовољно се сложи видра.
- Ти, мајмуне, узми простирку – настави зеџ. – Вечито спаваш по камењу и грању, па ће ти с простирком бити удобније.
- Може – сложи се мајмун смешећи се.
- А ти, јаѿавче – рече зеџ – узми воденички точак јер ће ти се он вртети пред улазом у јаѿбину и забављаће те.

– Може – радосно се сложи јазавац.

– Мени онда остаје врећа пасуља – туробно рече зец. – Па добро, некако ће ми већ послужити.

Видра оде до реке са груменом соли и баци га у воду, но пре него што је нашла рака да га поједе, со се истопи.

Мајмун понесе ону плетену простирку и пажљиво је положи на стену. Потом се склупчао да одспава, али како би задремао, простирка би склизнула, а мајмун би треснуо о земљу и пробудио се.

А јазавац – е, он је однео воденички точак и ставио га пред улаз у јазбину. Онда је легао и чекао и чекао да се заврти, али точак се, наравно, није ни помакао јер није било воде.

Све три животиње схватише да их је зец насамарио. Пушећи се од беса, одоше да потраже старог другара.

Зец је дотад већ појео сав пасуљ. Стомак му је био тако пун да ни зрно више није могао да узме, а непрестано је размишљао: „Моји ће се другари наљути-ти на мене и ускоро ће доћи овамо.“

Напослетку се досети шта ће. Узе преостала зрна пасуља и стави их по набреклом стомаку.

Мало потом дођоше видра, мајмун и јазавац жестоко љути. Зец се баци на земљу и поче да јауче.

– Јао! Јао! Јадан мој стомак! Боље да нисам појео онај пасуљ! Гле, све искаче из мене!

Животиње видеше зрна по његовом стомаку и помислише како зец сигурно грозно пати.

– Па, наљутили смо се на тебе – рекоше. – Али кад видимо да си најгоре прошао, сад те жалимо.

Животиње на то пођоше кући, а зец остаде да се ваља по земљи и смеје док готово није пукао од смеха.

КОБНА ГРЕШКА БАТА ЗЕКА

Баџа Зека је омиљени јунак афроамеричких њрича.

Кад би ујутру пошао на посао, Бата Зека би на крову амбара видео петла како кукуриче, а кад би се увече враћао кући, птица би била на истом месту, само без главе и с једном ногом.

– Хеј, гос'н петле – повика једном Бата Зека – што сваке вечери одсецаш главу и ногу, па их ујутру опет враћаш?

Петао отвори једно жуто око. – Тако се одмарам – одговори му.

– Баш добра замисао! – каза Бата Зека мислећи се како је стари петао паметан.

Кад се те вечери вратио кући, Бата Зека рече жени да му одсече главу и три ноге како би се добро наспавао. Али како му је нож дотакао шапу, толико се гласно продрао да је разбудио петла.

Петао извуче главу, који је крио под крилом да заклони очи од месечине, и испружи ногу, коју је подвијао да је угреје.

– Бата Зеко, престани да се дереш!

Бата Зека остаде да лечи повређену шапу и није више испробавао тај штос.

